

тлумачення норм права. Основними його видами є нормативне та казуальне тлумачення. Подальше дослідження вбачаємо у вивченні засобів і видів тлумачення норм права, розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Алексеев С.С. Общая теория права. В двух томах. Т. II / С.С. Алексеев. – Москва: Юрид. лит., 1982. – 360 с.
2. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.В. Цвік, В.Д. Ткаченко, Л.Л. Богачов та ін.; За ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. – Харків: Право, 2002. – 432 с.
3. Кравчук М.В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: Навчальний посібник. – 3-тє вид, змін. й доп. – Тернопіль: карт-бланш, 2002. – 247 с.
4. Пиголкин А.С. Толкование нормативных актов в СССР / А.С. Пиголкин. – М.: Госюриздат, 1962. – 166 с.
5. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права і держави: [Навч. посібник] / П.М. Рабінович. – Львів: Край, 2007. – 192 с.
6. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: [Підручник] / О.Ф. Скакун. – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – 520 с.
7. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К., 2004. – Т. 6: Т-Я. – 768 с.

Протосавіцька Л.С.

*кандидат історичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ЛЮДИНА ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Людина є одним з основних елементів філософії. Всі філософські концепції аналізують чи то світогляд людини, чи то її розвиток і вчинки, чи то пов'язані з буттям людини явища, чи то людські взаємини. Проблема людини особливо актуалізується в переломні періоди

розвитку людства. Саме в такі моменти загострюється питання про сенс існування як окремої людини так і людства загалом.

Тлумачний словник трактує поняття «людину» як «суспільну істоту, яка має свідомість, володіє виразною мовою, виробляє та використовує знаряддя праці» [1, с. 315]. Філософські концептуальні підходи щодо «людини» містять різні наголоси на людській сутності та на людському бутті.

Проаналізувавши різні філософські концепції дослідник А. Орлеан вказує, що «людина – це жива природна біологічна істота, котра є соціальною, має мислення та мову, здатна створювати знаряддя праці та використовувати їх у своїх цілях» [2, с. 5].

Людина є не лише біологічним організмом, вона водночас являється частиною соціуму, яка діє в його інтересах, взаємодіє з іншими людьми в процесі чого відбувається соціалізація людини. Людину від інших живих істот відрізняє її біологічна, соціальна та духовні складові. Поєднання біологічного та соціального буття людини стає можливим за наявності духовної складової.

Людина в якій відсутні чіткі бар'єри та правила реагування на соціальний вплив, не може використовуючи власні генетичні задатки та здібності реалізувати свій духовний потенціал. Соціальний вплив батьків, школи, друзів, засобів зовнішньої інформації, співробітників на кожного члена суспільства важко переоцінити. В результаті цього впливу людина стає схильною чи то до руйнування, чи то до творіння. Одні називають людину «універсальним паразитом світу» [3, с. 108], вказують на «фруїтивну її діяльність» [3, с. 111], інші відмічають схильність (здібність) людини до творення та її проявів як то творчість, конструктивно-технічні, музичні, літературні, та інші здібності [4, с. 168].

Кожне нове покоління має власні пріоритети, кожен член суспільства прагне утвердити себе в якості автономного суб'єкта суспільної життєдіяльності. Кожна молода людина отримує у спадок від попередніх поколінь їхні традиції, звичаї, мову, культуру, вірування, а також проходить процес усвідомлення володіння цими духовними багатствами та формування етнічної і соціальної самоідентифікації. На це впливають соціальне середовище, виховання, освіта, культура [5, с. 226].

Духовність являє собою категорію людського буття, зумовлює собою його комунікативний та трансцендуючий характер, виражає здатність людини до творення культури [6]. Чим вищий рівень духовності тим більша схильність людини до творення. «Духовність є здатністю до позитивних перетворень фундаментального рівня, тобто до духовних

дій, які сприяють проявам духу... Духовність різко протиставлена культурі як зразкам, еталонам та нормам в процесах відтворення, трансляції, збереження та перетворення. Тільки та частина культури чи цивілізації, де норми чи мотивації оновлюються та перетворюються, є духовною, і являє собою духовні орієнтири» [7].

Духовності водночас є важливим елементом культури. На думку давньоримського оратора Цицерона культура є інструментом для перетворення людини в повноцінного громадянина [8]. Культура є загальним способом існування людини, її діяльності та об'єктивним результатом цієї діяльності. Право, так само як і мораль та релігія являються інститутами культури, визначається її змістом. Юридичні норми є нормами культури.

Правова культура тісно пов'язана з загальною культурою народу. Вона служить відображенням рівня розвитку культури та ґрунтується на її засадах. Оцінка правових явищ, являється водночас як правовою так і моральною оцінкою, а будь-яке порушення законності, ігнорування законних прав та інтересів особи завжди розглядаються як моральні явища.

Людина є центральним елементом правової культури. Ще давньогрецький філософ Протагор стверджував, що: «Людина це мірило всіх речей...». Саме людина визначає, що добре, а що погано, які дії є законними, а які злочинними. Одні й ті ж дії (вчинки) в одних державах мають ознаки злочину і заслуговують на покарання, а в інших державах особа за вчинення аналогічної дії (вчинку) може зазнати хіба що морального осуду з боку суспільства. До прикладу можемо навести аборт. В деяких державах світу вчинення подібного акту є незаконним і тягне за собою кримінальну відповідальність, крім чітко визначених в законодавстві випадків. В Україні ж здійснення абортів згідно законодавства не є злочином, і найбільше чого зазнає особа, що його зробила, це моральний осуд з боку членів суспільства і то не всіх.

Чим вищі моральні якості людини тим вищий рівень її культури, правової в тому числі. Отже, саме людина являється центральним елементом правової культури. Саме з людиною пов'язаний як рівень правової свідомості суспільства зокрема, так і рівень правової культури загалом.

Список використаних джерел:

1. Загоруйко О.Я. Великий універсальний словник української мови. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2009. 768 с.
2. Орлеан А.М. Людина як вища соціальна цінність та філософсько-правова категорія в контексті її захисту від експлуатації. *Часопис Національного*

університету «Острозька академія». Серія «Право». 2014. № 1(9) С. 1-17.
URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14oamzve.pdf>.

3. Поздняков С.А. Человек: кто ты, откуда ты, куда идешь. Москва : Бослен, 2007. 76 с.

4. Максименко С.Д. Загальна психологія : Навч. посібник. Київ : МАУП, 2000. 256 с.

5. Целякова О.М. Духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2009. Вип. 38. С. 222-233.
URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_38_22.pdf

6. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=19642

7. Дацюк С. Що таке духовність та навіщо вона потрібна? *Українська правда*. 16.06. 2009. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2009/06/16/4026929/>

8. Культура і креативність. URL: <https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/course/lecture-1>

Шига А.В.

студентка,

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ДО ПИТАННЯ ПРО МІСЦЕ ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ У ПРАВІ

Сьогодні категорія «правові цінності» посідає чільне місце у правових дослідженнях. До неї звертаються не лише теоретики права, а й представники галузевих юридичних наук. Дослідження цього питання тісно пов'язане з необхідністю усвідомлення національно-культурної та правової самобутності України, визначення її місця у загальносвітовому розвитку цивілізації, з'ясування її унікального статусу та перспектив подальшого розвитку.

Правові цінності часто пов'язуються з поняттям правової культури. Саама вона є специфічним способом організації та розвитку правової життєдіяльності учасників суспільного життя в конкретних історичних